

Čebelarjeva opravila v juniju

Gorazd Trušnovec, Ljubljana

gorazd.trusnovec@urbanicebelar.si

Majska norišnica z burnim razvojem čebeljih družin in posledično izraženim rojilnim nagonom pri kranjski sivki je bolj ali manj za nami; bodisi je bil ta realiziran, kar je v mestnih okoljih precej neprijetna in stresna situacija tako za občane kot čebele, ali pa smo ga z ustreznimi in s pravočasnimi posegi uspeli preprečiti, in lahko mirneje zadihamo.

Še vedno je potrebna precejšnja čuječnost v smislu zavedanja, v kakšnem stanju so posamezne družine, saj težave še niso mimo. Maja sem opisal svojo metodo mobilnega beleženja, tako da že preden pristopim k panju vem, kaj približno lahko v njem pričakujem. Seveda pa je čebelja družina kompleksen organizem, odvisen tako od svojega notranjega ritma kot od zunanjih vremenskih razmer in lahko tudi po letih izkušenj zmeraj kaj presenetiti. Kar se tiče parametrov »hrana, delo, prostor« glede prvih dveh junija ne bi smelo biti problema, ob ugodnih vremenskih razmerah tekom pomladi pa bi lahko tudi v primeru stacionarnega čebelarjenja sprostili nekaj prostora tako, da izpraznimo sate z zrelim medom. To je tudi dober protirojilni ukrep; pravzaprav najslajši, in če ste bili uspešni pri preprečevanju rojenja, bi se moralo nekaj medenega presežka letos že nabrati ...

Skoraj odveč se mi zdi omenjati, da priporočam uporabo čebelarških tehtnic na vsakem od stojišč. Iz spremljanja trendov gibanja teže in drugih algoritmov, ki so nam dandanašnji na razpolago, je mogoče sklepati marsikaj kar iz domačega naslanjača in na tej podlagi zmanjšati število predvidenih obiskov stojišč ter posegov, kar nam posledično prihrani dragocen čas in logistične zaplete (torej, denar).

Preprosta oprema za označevanje matic in tipična sezonska situacija v Ljubljani: lestev na strehi avtomobila ter roj ali dva v prtlačniku

Roška cesta - sestoji robinije ob Gruberjevem kanalu v odcvetanju; levo se pripravlja lipov drevored

Foto: Gorazd Trušnovec

Pregledovanje čebel

Skratka, zelo se izogibam vsakemu odvečnemu pregledovanju čebel, da ne rečem brskanju po panjih.« Večina posegov v skupnost je za čebele šok in pomeni zanje najmanj en izgubljen delovni dan, saj ga porabijo za umiritev in reorganizacijo, na ta način pa lahko v tem obdobju izgubimo tudi kilogram donosa. Seveda pa se družine tudi junija še naprej razvijajo do točke največje živalnosti in brez ustreznih posegov za zagotavljanje prostora v panju (ob gnezdu in v medišču) ter s tem nemoteno pretakanje feromonov med ulicami še zmeraj lahko »presenetiti« roj. A sem slučajno že omenil, kako zelo jih ne maram?

Izpostavil bi še zanimiv napotek za nakladno čebelarjenje. Zaradi AŽ-logike, ki jo imamo v Sloveniji nekako v genih, pristopamo tudi k nakladnim panjem avtomatično od zadaj, a če upravljate z manjšim številom panjev, si velja stojišče organizirati tako, da lahko k vsakemu posebej pristopate od strani – po dva panja skupaj, na primer. Tako lahko precej hitreje, bolj pregledno in učinkovito »listate« po satih v posameznih nakladah (če uporabljate satnike večjega formata), roke pa so pri tem v naravnejšem položaju, kar je manj utrujajoče, in manj se tudi premetava same čebele. Delo z nakladnimi panji od strani je še veliko prijetnejše, s tem pristopom pa se prihrani čas in energija (torej, denar).

Pa še to: če že odprete panj, potem si zmeraj vzamem kakšno dodatno minuto, da ob načrtovanih oziroma izvedenih posegih preverim vsaj nekaj čim bolj starih satov s pokrito zalego, če se ne bi slučajno na pokrovcikih pojavil kakšen od simptomov hude gnilobe čebelje zalege (presledkasta zasedenost, »nelepa« splošna oblika, vdrti, zgrizeni oziroma naluknjani in/ali »mastni«

pokrovčki, čuden vonj ...). Ob matičnih kleščah, ki jih imam vedno v desnem žepu jopiča, imam v levem tudi nekaj zobotrebcev – čisto nič ni narobe, če se tu in tam odpre kakšen pokrovček in preveri, ali je pod njim buba normalnega videza biserno bele barve, ali pa nemara podoba najhujše čebelarске môle: vlecljiva rjava sluz oziroma bolezen *Pestis apium*.

Dvomatično čebelarjenje

Ker me zanima vse v zvezi s čebelami sem pred leti preizkusil tudi dvomatično čebelarjenje. To ni kak poseben bavbav, še posebej pri nakladnih panjih, in je lahko tudi spodoben protirojilni ukrep. Matico v rojilnem razpoloženju z nekaj zalege prestaviš v dodatno nakladdo, ki jo povezneš nad obstoječi panj (plodišče + medišče) z dodano pregradno desko, in odpreš izletno odprtino naklade, da se nabiralke vrnejo v spodnji panj, ali za ta namen narediš manjšo vodoravno odprtino v pregradni deski. Spodaj pušiš en matičnik in ko mlada matica zares zagospodari, torej ko se v spodnjem delu panja izleže njena prva zalega, pregradno desko zamenjaš z matično rešetko. Tako dobiš preprosto en panj z dvema maticama različnih starosti, čebele obeh družin pa začnejo uporabljati samo glavni vhod.

Panj s štirimi velikimi nakladami, zvrhano polnimi čebel, je preprosto nekaj veličastnega in osupljivo je opazovati to silovito delovno vnaemo. A pri tem pozabljamo nekaj, in tu se spet velja spomniti *Sundzija*: ogromna armada tudi ogromno porabi. V povprečnih razmerah se zgodi potem, da na koncu sezone občudujemo krasno družino – in suho medišče. Po mojih izkušnjah bi se ta tehnološki pristop obnesel ob kakšni res izjemni paši, kakršnih pri nas ni (več), oziroma jih je zelo težko predvideti, sicer pa gre bodisi za lastno poigravanje, za možno preprečevanje rojenja, ali pa za postopek, ki proti koncu sezone na preprost način vodi k združitvi družin in zazimitvi ene močne.

Označevanje matic

Opazil sem, da začetnike ob posegih v panj najbolj zanima matica. Te sam načeloma ne iščem in me ne zanima ne kje točno je, ne koliko je stara ali kako je videti. Vse o njej sklepam po delu, ki ga opravlja (ali pač ne), torej po količini oziroma obsegu zalege, predvsem jajčec in ličink, kar je jasen znak njene prisotnosti, ter morebitnih patoloških znakov, kot sta presledkasta ali poapnela zalega ter trotovske celice sredi delavske zalege – vse to v razmerju do razpoložljivega prostora ter živalnosti družine. Tudi za njeno starost mi je pretežno vseeno; matica, ki se je dobro oprasila pred dvema letoma, je lahko veliko bolj vitalna od lanske, ki bi morala

Čebela na cvetu robide

Foto: Gorazd Trušnovc

na pravo v obdobju dolgotrajnega dežja in mraza. Kot omenjeno imam v žepu čebelarškega zaščitnega jopiča zmeraj PVC matične klešče, in če matico slučajno zagledam, jo ulovim in odložim na stran, da lahko hitreje in brez skrbi nadaljujem z delom. Če je ne najdem, nič zato; k čebelam v vsakem primeru pristopam tako, da jih čim manj vznemirim in poškodujem, pa naj bo to delavka ali matica.

Za začetnika se mi zdi sicer koristno, da se nauči matice označevati sam: s tem se razvijata fina motorika in občutek za previdno delo s čebelami, pa tudi instinkt za to, kje se običajno nahaja – tako jo potem hitreje najde v panju. A sčasoma sem prišel do spoznanja, da sta v letu samo ena ali dve situaciji, ko bi matico resnično potreboval, in si raje vzamem kakšno minuto več takrat. Ob označevanju vedno obstaja vsaj majhna verjetnost, da se matica poškoduje ali da čebelam kaj ne ustreza, ko se jo vrne v panj.

Kljub temu da se v mestu ne morem registrirati kot ekološki čebelar (tu smo spet bolj papeški od papeža, saj v štirimilijonskem Berlinu to recimo ni noben problem), pretežno sledim tem smernicam. »Pretežno« tudi zaradi tega, ker se mi v nasprotju z *Uredba Sveta (EGS) št. 2092/91 o ekološki pridelavi kmetijskih proizvodov in označevanju ...*, ki v členu 7.2 prepoveduje pohabljanje matic, ne zdi preveč napak, če se v mestnem okolju maticam prireže del krilca, vsaj dokler se čebelar začetnik ne nauči brzdati družine. Na ta način ostane morebitni roj v bližini panja in v skladu z Murphyjevim zakonom ne pobegne na vejo ali balkon k najbolj zoprnemu sosеду, potem se je pa treba sklicevati na 84. člen Stvarnopravnega zakonika, če hočeš do njega (ta člen namreč dovoljuje lastniku živali, da jo zasleduje oziroma gre ponjo tudi na tujo nepremičnino), in je poleg čebel v zraku še veliko slabe volje ...